

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 118.68

Tarih : 13.05.2025

10/2710

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de 40 yıldan fazladır devam eden ve topluma çok büyük maliyetler getiren çatışmaların sona ermesi için bir süreç yürütülmektedir. Bugüne kadar dünyanın birçok çatışmalı bölgesinde benzer süreçler yürütülmüştür. Bu süreçlerden bazıları başarıya ulaşırken bazıları başarısız olmuş ve çatışmalar kaldığı yerden devam etmiştir. Farklı coğrafyalarda cereyan eden çatışmaların her birinin kendilerine özgü nitelikleri olsa da ortak noktaları da mevcuttur. Dolayısıyla bugüne kadar dünyada gerçekleşen barış süreci deneyimlerinin incelenmesi, Türkiye’de yürümekte olan süreç için yol gösterici olacaktır. Bu nedenlerle, dünyadaki barış süreci deneyimlerinin incelenmesi amacıyla Anayasa’nın 98’inci İktüzüğün 104’üncü ve 105’inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz. 13.05.2025

Sezai Temelli

DEM Parti Grup Başkanvekili

Muş Milletvekili

Gülüstan Kılıç Koçyiğit

DEM Parti Grup Başkanvekili

Kars Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye’de yaklaşık 50 yıldır Kürt sorunu temelinde çatışmalı bir süreç yaşanmaktadır. Bu süreçte on binlerce insan hayatını kaybetmiş, milyonlarca insan zorla yerinden edilmiş ve göç ettirilmiş, ülke ekonomisi çok büyük maliyetlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu çatışmaların sonlandırılması için 1990’ların başından beri çeşitli girişimler olsa da bunlar nihai başarıya ulaşamamıştır. 2024’ün Ekim ayında başlayan süreç ise bugüne kadarki girişimler arasında en umut vadeden süreç olarak öne çıkmaktadır. 2024’ün Ekim ayında Milliyetçi Hareket Partisi genel başkanı Devlet Bahçeli’nin çağrısıyla başlayan; Abdullah Öcalan’ın 27 Şubat 2025’te, cezaevinde bulunduğu İmralı Adasından yaptığı Barış ve Demokratik Toplum Çağrısıyla ivmelenen süreç, 12 Mayıs 2025’te PKK tarafından fesih ve silahlı mücadelenin sonlandırılması kararıyla yeni bir boyuta taşınmıştır. Bu sürecin başarıya ulaşması için hem Türkiye’de hem de dünyadaki çözüm süreci deneyimlerini iyi analiz etmek yararlı olacaktır.

Dünyanın birçok bölgesinde kimlik temelli çatışmalar yaşanmış ve hâlâ yaşanmaktadır. Bu çatışmalar milyonlarca insanın hayatına mal olmuştur. Bu çatışmaların bir kısmı halihazırda devam ediyor olsa da bir kısmı diyalog ve müzakere yöntemiyle sonlandırılmış, söz konusu coğrafyalar ve toplumlar barışa kavuşmuştur.

Örneğin, kökleri daha eskiye dayanmakla birlikte 1970’lerde şiddetli bir silahlı çatışmaya dönüşen Kuzey İrlanda sorunu 1990’ların başından itibaren çözüm arayışları başlamıştır. Bu arayışlar hem tarafların (Birleşik Krallık Hükümeti ile IRA-İrlanda Kurtuluş Ordusu) hem de uluslararası aktörlerin girişimiyle 1998’de başarıya ulaşmış ve 10 Nisan 1998’de Hayırlı Cuma anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmayla birlikte Kuzey İrlanda’da kimlik temelli şiddet eylemleri neredeyse tamamen sona ermiştir.

Güney Afrika Cumhuriyeti’nde 1948’den itibaren ırk ayrımcılığına dayanan apartheid rejimi devletin resmi politikası olmuştur. Siyah Güney Afrikalıların ırkçı baskıya, şiddete ve izolasyona maruz kaldığı bu sistem kanlı çatışmalara yol açmıştır. Siyahların haklarını savunan Afrika Ulusal Kongresi’nin liderlerinden olan Nelson Mandela yaklaşık 30 yıl cezaevinde kalmıştır. 1990-1993 arasında yürütülen müzakerelerin sonucunda apartheid rejimi sona erdirilmiş, 1994’te yapılan serbest seçimlerde Nelson Mandela ülkenin ilk siyah başkanı olarak seçilmiştir. Bu dönemde geçmişle yüzleşme amacıyla Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu kurulmuştur.

Bunlara benzer şekilde Endonezya’da, Kolombiya’da, Guatemala’da çatışmaları sona erdirmek için müzakere süreçleri yürütülmüş ve bunların sonucunda anlaşmaya varılmıştır. Ancak ne

yazık ki başarıya ulaşan süreçler olduğu gibi başarısızlıkla sonuçlanan süreçler de mevcuttur. Örneğin birkaç kere denenen İsrail-Filistin barış süreçleri bugüne kadar başarıya ulaşamamış ve bu sorun on binlerce kişinin hayatını kaybetmesine neden olmaya devam etmektedir. Yine Sri Lanka'da 1990'lar ve 2000'lerde yürütülen müzakere süreçleri çökmüş ve binlerce insanın hayatına mal olan şiddetli çatışmalar yaşanmıştır.

Bazı örneklerde ise barış süreçleri başarıya ulaşip anlaşmayla sonuçlansa da sonraki dönemlerde çatışmalar yeniden başlamıştır.

Türkiye'de halihazırda yürütülen barış sürecinin başarıya ulaşması hem daha önce Türkiye'de yapılan girişimlerin hem de dünyadaki barış süreci deneyimlerinin iyi analiz edilip bunlardan ders çıkarılması önemlidir. Bu nedenle dünyadaki barış süreçlerinin incelenmesi ve onlardan edinilecek tecrübelerin raporlanarak Türkiye'deki sürece katkı sunması için bir Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederiz.